

14 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

**Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör
és az Agapé Kiadó gondozásában a Hitélet folyóirat mellékleteként**

14A – A POLITIKA SZAKADÁST IDÉZ ELŐ: IZRAEL ÉS JUDA

Salamon Kr. e. 931-ben bekövetkezett halála után Juda népe fiát, Rechabeámot kiáltotta ki királlyá. Megválasztása után az új uralkodó Szichembe ment abban a reményben, hogy a többi izraelita törzs is elfogadja. A király reményeivel ellentétben az északi alattvalók, azaz a szichemiek azt mondták neki: „Atyád kemény igát rakott ránk. Enyhíts az atyád szabta nehéz szolgálaton és a kemény igán, amit ránk rakott, s akkor alattvalóid leszünk.” (1Kir 12,4)

A kijelentés alapját jogos követelés képezte: az uralkodó elődje nagy terheket rótt a törzsekre. A nép hajlandó áldozatot vállalni a haza és a közjó érdekében, de szabadságát sohasem adja fel.

SAJÁT AMBÍCIÓJÁNAK ÁLDOZATA

Rechabeám három napi gondolkodási időt kért. Időközben tanácskozott: először az idősekkel, akik apjának is tanácsosai voltak, majd a fiatalokkal, gyermekkori barátáival.

Az elsők a bölcsesség nyelvén szóltak: „Ha ma szolgálsz ennek a népnek, kedvükre teszel, és barátságos szavakat intézel hozzájuk, mindig a szolgálatodban maradnak.” (1Kir 12,7) Más szóval, a vének emlékeztették, hogy a tekintély szolgálatot jelent, és nem lehet más célja (olvassa el a C48-at).

A fiatalok meggondolatlanul tanácsolták Rechabeámnak, hogy őszintén mondja meg a népnek: „Igaz, hogy atyám nehéz igát rakott rátok. De én még jobban megnehezítem jármotokat.” (1Kir 12,11)

Rechabeám inkább az éretlen fiatalok tanácsára hallgatott. Hatalomvágya elvakította, és nem tett eleget a jogos követeléseknek. Nem akart változtatni Salamon elnyomó politikáján. Egy összejövetelel tett kijelentésével még jobban kihívta a nép ellenszenvét: „Atyám ostorral fegyelmezett, én meg skorpiókkal foglak fenyeíteni beneteket.” (1Kir 12,14)

Könnyen elképzelhetjük a nép viselkedését. Az izraeliták fellázadtak: „Amikor egész Izrael meghallotta, hogy Jerobeám hazatért, üzentek érte, s elhívták az

összejövetelre, aztán megtették királynak egész Izrael fölé. Dávid házat nem követte többé senki, csak Júda törzse.” (1Kir 12,20) Elkecserezésében Rechabeám az apja által felállított hadseregben kereste a támaszt, hogy letörje a lázadókat. Semaja próféta azonban meggyőzte, hogy ne robbantson ki polgárháborút, de azt is elfogadtatta vele, hogy egy forradalom a Júda uralma ellen törvénytelen lenne. (1Kir 12,24)

JEROBEÁM, ISTEN ESZKÖZE

Salamon már életében megtapasztalt bizonyos ellenállást politikájával szemben. A mozgalom még gyöngye volt ahhoz, hogy bármilyen eredményhez vezessen, hiszen a nép semmit sem tehetett egy erős politikai rendszer és hadsereg ellen. Tény, hogy a Királyok első könyve (11,26–40) említést tesz az ellenállás két nagy vezérégyéniségéről, Jerobeám robotfelügyelőről és Achija prófétáról.

Jerobeám az ország központi részéről származott, Efraim törzséből. Jól látta, hogy Salamon Júda iránti rokonszenve mennyire mellőzte a többi törzset. A király felfigyelt a fiatal és ügyes munkásra, és kinevezte robotfelügyelőnek Jeruzsálem falainak építésekor (vö. 27–28).

Időközben Jerobeám egyre jobban ráeszmélt arra, hogy mekkora teher hárul a választott nép tagjaira a kényszermunka és Salamon hiúsága miatt. Vajon hogyan történhet ez? A népet Isten szabadította ki az egyiptomiak rabságából három évszázaddal azelőtt, s most újra rabszolgasorsa jutott, mégpedig Dávid fia miatt, aki fáraó lányt vett feleségül. Ez így sem mehet tovább, mert semminek és senkinek sincs joga – legkevésbé a vallás nevében –, hogy rabbá tegye az embert!

Jerobeám ezen gondolkodott, miközben összehozta a sors Achija prófétával, aki szintén az ország középső részéről, pontosabban Silóból származott. Isten embere – szimbolikus cselekmények és isteni orákulumok révén – megjövendölte a fiatalembernek, hogy Izrael tíz törzse fölött fog uralkodni (vö. 29–31. Olvassa el a C49-et). Amikor azonban Salamon elkezdte üldözni, nem maradt

más hátra számára, minthogy Egyiptomba meneküljön, s ott várja Isten közbelépésének napját. Mózeshez hasonlóan várta a belső hang ígéréteinek beteljesedését.

DÁVID IRÁNTI HŰSÉGBŐL

A királyság szétszakadásának beindulását, amelyet Dávid nagy áldozatok árán egyesített, Salamon nem tudta megakadályozni, hiszen a nép elégedetlensége csak növekedett és az ellentét az északi és a déli törzsek között tovább fokozódott. Vajon, miért nem tőle, hanem fiától, Rechabeámtól vették el az uralkodói pálcát?

Itt olyan nagy misztériummal találjuk szembe magunkat, mint amilyen nagy Isten az ő titokzatos szeretetében és hűségében. Valójában arról van szó, hogy így jutott kifejezésre Istennek a Dávid iránti figyelmessége, hiszen Dávid az ő hű szolgája volt, s ezért is esett a választása az ő családjára. Az apa iránti szeretetből gondoskodott a fiúról is, még a hűtlensége ellenére is (olvassa el a C50-et). Hasonló okból Jahvé nem vette el az egész királyságot Rechabeámtól. Hagyott neki egy törzset, amely Jeruzsálem környékén élt, és Dávid nemzetségéhez tarto-

zott. (vö. 32 és 36 sorok). Ez a törzs Juda törzse volt, amelynek titokzatos jövőjét már Jákob is megsejtette (Ter 49,10).

AZ ELVESZETT EGYSÉG

Salamon halála után minden jövendölés beteljesült. Isten népe két királyságra szakadt: Izrael és Júda sokszor egymás ellen is fordult (a részleteket l. B23-ban). A nehezen elért egység alig száz évig tartott, és sohasem állt vissza.

Az egység Isten ajándéka, aki testvériséget követel tőlünk. Nem elnyomásra teremtett bennünket. Ezt Salamon nem tudta megérteni. A nép szabadságszeretete felülkerekedett, az egység vágya tovább élt sok izraelita szívében. Az eszményi célt azonban sokszor megakadályozta az egyének és a nép bűne. Az ember egyedül nem tudja helyreállítani az elveszett egységet. Ezért reménykedtek a Messiás eljövételében, akinek a szent halála kiengeszteli és újraegyesíti Istennek a világon szétszórt fiait (Jn 11,52).

14B – KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

23. Összehasonlítás Izrael és Juda királysága között

IZRAEL	JUDA
Nagyobb és gazdagabb.	Kisebb és szárazabb vidék.
Tíz törzs alkotja: Efraim-Manasszé, Ruben, Gád, Dán, Naftali, Áser, Zabulón, Isszachaár, és Benjaminin egy része.	Magába foglalja Juda törzsét és Benjamin törzsének egy részét (azóta, amióta Simeont asszimilálták – Józs 19,1).
Kereskedelmi kapcsolatokat tart a föníciaikkal és a szírekkel.	Kikötő és kereskedelmi utak nélkül eléggé önmagában zártan él.
Nehezen tudja megvalósítani belső egyensúlyát: ötven éven keresztül nincs állandó fővárosa (Szamária), nincs szilárd dinasztiaja, nem eléggé egységes,	A királyság Dávid és Salamon idejében nyeri el szerkezetét: van fővárosa (Jeruzsálem), erős dinasztiaja (Dávid királyi háza). Az egységre nem leselkedik semmilyen különösebb veszély.
Nincs nemzeti temploma. A pogány Baál istennek hódoló vallások a Jahvé-hit vetélytársaivá válnak.	A főváros Jeruzsálem egyben a Szent Város is. A jeruzsálemi Templom papságának köszönhetően ellenáll a kánaáni vallások hatásának.
Helyzete minduntalan emlékeztet az ember folytonos hűtlenségére Istenrel szemben, és Jahvé hűségére, aki szüntelenül megbocsát.	Itt kel életre a messiási remény, miszerint egy napon „Dávid házából”, azaz leszármazottai közül származik a Messiás (héberül: a felkent, görögül: krisztosz). Ő mindörökké uralkodni fog és azt az üdvösséget hozza az embereknek, amelyet Jahvé készített számukra.
Itt születik meg a prófétai mozgalom Illéssel, Elizeussal, Ámossal és Ózeással az élén. Ez a mozgalom nagy hatással lesz az elohista és a deuteronomikus hagyományra (a részleteket l. B25)	Itt keletkezett a jahvista hagyomány Salamon idejében, és a papi hagyomány. Ez utóbbi nagy fontosságot tulajdonít a nemzeti szentélyben, a jeruzsálemi Templomban tartott szertartásoknak.

Jerobeámnak nem volt szádékában istenséget váltani, annak ellenére, hogy két templomot is építtetett – bennük aranyborjúkkal. Hűséges akart maradni ő is Izrael Istenéhez. Mégis, mivel meg akarta különböztetni a saját szentélyeit a jeruzsálemi templomtól, ahol a Szövetség ládáját, Isten jelenlétének szimbólumát őrizték, ő is választott egy szimbólumot az istenség jelölésére, mégpedig a kananeusok által használt Baal istenük jelképét. A fiatal bika ugyanis e nép számára az erőnek és a termékenységnek a jelképe volt, amelyet Isten ajándékoz az embereknek és a természetnek. Jerobeám ily módon szabad utat engedett a még rosszabb megalkuvásoknak és az elfajultságnak, ugyanakkor megszegte a Törvényt, amely kifejezetten tiltotta Isten ábrázolását.

Egy napon, amikor Jerobeám áldozatot mutatott be a saját maga emelte oltáron, elébe lépett egy próféta, megátkozta az oltárt, és az kettétört, miközben a rajta szétszórt hamu szétszállt minden irányba. Jerobeám kinyújtotta kezét, rámutatott a prófétára, és megparancsolta testőreinek, hogy vigyék el onnan, de keze megmerevedett. Erre a király nagyon megijedt, és kérni kezdte Isten emberét, hogy gyógyítsa meg a kezét. Ez meggyógyította ugyan, de nem akart elfogadni semmilyen ajándékot a királytól. Sőt azt mondta neki: „Még ha fele házatad nekem adod is, akkor sem megyek veled. Sem ételt nem eszeem, sem italt nem iszom ezen a helyen.”

Isten büntetésére valóban nem sokat kellett várni: Jerobeám fia váratlanul megbetegedett, és az egész királyi házon úrrá lett a levertség. Állapota miatt elküldte a feleségét Achija prófétához – aki egykor megjövendölte neki, hogy király lesz – azzal a szándékkal, hogy kérje tőle fia csodálatos meggyógyulását. A próféta azonban azonnal felismerte az asszonyt, és így szólt: „Menj és mondd meg Jerobeámnak: Ezt üzeni az Úr: Kiválasztottalak a népből, és megtettelek népem fejedelmévé. Elvettem Dávid házatát a királyságot, és neked adtam. De te nem lettél olyan, mint szolgám, Dávid, aki megtartotta parancsaimat, és egész szívvel követett: csak azt tette, ami kedves a szememben. (...)

Jerobeám felesége visszatért, és éppen, amikor átlépte a ház küszöbét, meghalt a fiú.

A jelen történetben látjuk, hogy Isten büntetése gyakran a hűtlen királyok gyermekeit és családtagjait érinti. Ezek a büntetések azonban nem Isten kegyetlenségének a jelei: ez volt ugyanis az egyetlen mód, hogy az ember komolyan vegye Istent, és megértse: Isten nélkül lehetetlen élni, lehetetlen „történelemmé válni”, azaz új nemzedékek által folyamatosan élni a földön.

Enrico Galbiati, Az Ószövetség, 67. fejezet

Jerobeám tudta, hogy az emberek szíve alapján vallásos. Erre azonban nem az Isten szolgálatát, hanem népszerűségét építette. Egyúttal élete legnagyobb bűnét is elkövette. Országában két helyen templomot emelt. Ezekben azonban nem úgy imádták Istent, mint Jeruzsálemben. Ahogyan Jerobeám Egyiptomban látta, aranyból készített borjú előtt áldozott a nép. Sajnos szívesen, mert szerettek másokat utánozni. A bálványimádás még jobban terjedt, amikor a király felvette a főpapi méltóságot is. Áldozatot mutatott be és rendelkezett a papság felett. A két templom példáját rövidesen országszerte követték. Hegytetőkön, forrásoknál, erdők szélén álltak a bálványok...

Az Isten prófétái által tiltakozott az új szokások ellen. Szerződészegésnek, hűtlenségnek bélyegezte népe újfajta vallásosságát. Az áldozatbemutató királyt még csodatettel is figyelmeztette bűnére. Jerobeám azonban nem tért le istentelen újtjáról. Ezzel megpecsételte a két ország szétszakadását, és saját országa pusztulását.

A pusztulás már előbb, az emberek szívében is végbement. Az első király bűnét tizennyolc utóda kb. 200 éven át folytatta. Büntetésüket már a sorsukban hordozták: mindegyikük erőszakos halált halt. Egyik megölte a másikat, majd ő is gyilkosság áldozata lett. Végül az asszírok elfoglalták az országot és java lakosságát deportálták.

Szomorú dolgokról hallottunk. Csupa bűn és hűtlenség. A pusztulás előre veti árnyékát.

Mit tanulhatunk a mai történetből? Jerobeám király országot alapított, amelyből számúzték az igaz Istent. Nem csoda, hogy egymást ölték ilyen ország királyai, népe pedig béke és igazság nélkül, állandó háborúságban élt. Sem az ország, sem a család, sőt az ember sem lehet hosszú távon boldog az Isten nélkül.

Solt Jenő, Így értsd az Ószövetséget! 84. oldal

14D – ELMÉLKEDÉSRE ÉS MEGBESZÉLÉSRE AJÁNLOTT SZÖVEGEK

48. AZ ELŐLJÁRÓ SZOLGÁLATA

Jézus azonban odahívta őket magához, és így szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok meg a hatalmukat éreztetik velük. A ti körötökben ne így legyen. Aki közületek nagyobb akar lenni, legyen a szolgátok, s aki első akar lenni, legyen a cselédetek. Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak, és odaadja az életét, váltásul sokakért.”

Mt 20,25–28

49. A PRÓFÉTA ÉS SALAMON JÖVŐJE

Akkoriban történt, hogy Jerobeám egyszer elhagyta Jeruzsálemet és útközben találkozott a Silóba való Achija prófétával. Új köntös volt rajta, és csak ketten voltak a határban. Achija fogta az új köntöst, ami rajta volt, tizenkét darabra tépte, és azt mondta Jerobeámnak: „Legyen tíz rész a tied, mert azt mondja az Úr, Izrael Istene: Kiragadom az országot Salamon kezéből, s tíz törzset neked adok. Csak egy törzs marad az övé, szolgámra, Dávidra való tekintettel és Jeruzsálem miatt, a miatt a város miatt, amelyet kiválasztottam Izrael törzsei közül.”

Azért (teszem ezt), mert elhagyott, és Asztartét, a szidoniak istennőjét, Kamost, Moáb istenét és Milkomot, az ammoniták istenét imádkozta, nem az én útjaimon járt, nem azt tette, ami kedves a szememben, nem tartotta szem előtt parancsaimat és törvényeimet, mint atyja, Dávid. Nem ragadom ki kezéből az egész királyságot – meghagyom fejedelemnek, amíg csak él, szolgám, Dávid kedvéért, akit kiválasztottam, és aki szem előtt tartotta parancsaimat és törvényeimet. Majd a fia kezéből ragadom ki a királyságot, és neked adom, mármint a tíz törzset. Az ő fiának csupán egyetlen törzset hagyok, hogy szolgálom, Dávidnak mindig maradjon égő mécsese színe előtt Jeruzsálemben, abban a városban, amelyet nevetem hajlékául kiválasztottam. Téged pedig hagyjak, hogy uralkodjál mindenben, amire csak vágyik a szíved, és király légy Izrael fölött. Így lesz: ha ügyelsz mindenre, amit csak parancsolok neked, az én útjaimon jársz, s azt teszed, ami kedves a szememben, s megtartod parancsaimat és törvényeimet, mint szolgám, Dávid tette, akkor veled leszek, s maradandó házat építek neked, mint Dávidnak építettem, és rád bízom Izraelt. Dávid utódait megalázom, de nem örökre.”

1Kir 11,29–39

50. AZ ÚR IRGALMÁRÓL ÉS HŰSÉGÉRŐL ÉNEKLÜNK

(Dávidtól.) Áldjad, lelkem, az Urat, és egész bensőm dicsérje szent nevét!

Áldjad, lelkem, az Urat, és ne feledd, mennyi jót tett veled!

Megbocsátja minden bűnödöt, és meggyógyítja minden gyöngeséged.

Megmenti életed a pusztulástól, kegyelemmel és irgalommal koszorúz.

Életed eltölti javakkal, mint a sasé, megújul ifjúságod. Igazságos tetteket visz végbe az Úr, az elnyomottak igazságát szolgálta.

Útjait kinyilvánította Mózesnek, a tetteit Izrael fiainak.

Az Úr irgalmas és könyörületes, szelíd a haragban és gazdag az irgalomban.

Nem perel untalan, haragja nem tart örökké.

Nem bűneink szerint bánik velünk, és nem vétkeink szerint fizet vissza.

Mert amilyen magas az ég a föld felett, olyan nagy irgalma az igazak iránt.

Amilyen távol van napkelet napnyugattól, olyan messze veti el tőlünk bűneinket.

Ahogy az apa megkönyörül fiain, úgy könyörül az Úr azokon, akik őt félik.

Tudja jól, milyen az alkatunk, tudja, hogy a porból származunk.

Az ember napjai a fűhöz hasonlóak, virul, mint a mező virága,

de egy kis szellő s már vége van: a hely is elfeledte, ahol addig állt.

Ám az Úr kegyelme mindörökre az igazakkal van, és igazságossága fiaik fiaival.

Azokkal, akik hívek szövetségéhez, akik vigyáznak, hogy törvényei szerint éljenek.

Az Úr az égben készítette el trónját, királyi hatalma parancsol a mindenségnek.

Áldjátok az Urat, angyalai, mind, ti hatalmasok, kik teljesítitek parancsait, és lesitek a szavát!

Áldjátok az Urat, égi seregek, mind, ti szolgálói, kik teljesítitek akaratát!

Áldjátok az Urat, művei, mind, uralmának minden helyén! Lelkem, áldjad az Urat!

Zsolt 103

14D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Salamon halála után a királyság két részre oszlott:

a) az északi királyság neve:

b) a déli királyság neve:

2. Rechabeám

észak

dél királya volt

3. Jerobeám:

észak

dél királya volt

4. Milyen tanácsot adtak a vének Rechabeámnak?